

Számadás

*A büntetés-végrehajtás munkája 1998-ban**

Annak ellenére, hogy a jelenlegi fórum alapvető célja a büntetés-végrehajtás elmúlt évi munkájának értékelése, nem kerülhetem meg, hogy a kellő helyen ne szóljak az utóbbi napok eseményeiről. Az ok nyilvánvaló: A Döcher-ügy rányomja bélyegét munkánk értékelésére, de nem szeretnénk, ha tevékenységünk megítélése kizárólag ennek az eseménynek az alapján történne.

Az elmúlt évben munkánkat – a megelőző évekhez hasonlóan – változatlanul két fontos körülmény nehezítette, gondjaink is döntően erre a két tényezőre vezethetők vissza. Az egyik a büntetés-végrehajtás alulfinanszírozottsága, a másik a feladatok elvégzéséhez nem elegendő létszám. A gondokat az is tetézte, hogy a személyzet cserélődése olyan gyors ütemű volt, hogy a távozók kiképzett állománnyal való pótlását nem tudtuk maradéktalanul megoldani. A hiányból és a szakképtelenségből eredő gondokra a későbbiekben részletesen is kitérek.

Annak ellenére, hogy a munkavégzéshez szükséges feltételek összességében kedvezőbbek voltak az egy évvel korábrinál, talán az utóbbi időszak legnehezebb éve van mögöttünk. Már az év elején nyilvánvaló volt, hogy terveink és feladataink teljesítése nem lesz könnyű. A pénzügyi keret láttán világos volt, hogy költségvetési egyensúlyunk megőrzése minden eddiginél nehezebb lesz, a működés fenntartása érdekében pedig további korlátozó, megszorító intézkedésekre

kényszerülünk. Azzal is tisztában voltunk, hogy a bérfelzárkózások és pótlékemelések dolgozóink megélhetési gondjait érezhetően nem tompítják, de a munkahelyi feltételek javítására sem jut elég pénz. A fogvatartotti létszám évek óta tartó emelkedése előre vetítette a zsúfoltság várható növekedését, ami az érdemi reszocializációs tevékenység kereteinek és teréne szűkülését jelentette.

A gondokat látva és azokat vállalva kezdtünk hozzá feladataink teljesítéséhez. A feltételek ismeretében az alapvető célkitűzést a büntetés-végrehajtás működőképességének fenntartásában, a fogvatartottak biztonságos megőrzésében, zavartalan ellátásában, jogaik és kötelezettségeik maradéktalan érvényesítésében jelöltük meg, párhuzamosan a személyzet munkakörülményeinek, javadalmi helyzetének lehetőség szerinti javításával, szakmai képzettségének emelésével. Nem mondtunk le a felzárkózással összefüggő fejlesztési elképzelések ütemezett végrehajtásáról, miként a megkezdett folyamatok továbbviteléről sem.

* Elhangzott 1999. február 17-én, a Jogászházban tartott állományértekezleten

A kitűzött célok döntő többségét sikerült teljesítenünk, az évet több tekintetben is kifejezetten eredményesen zártuk. A büntetés-végrehajtás ugyanis mindvégig törvényes keretek között, a jogszabályokban és a belső előírásokban megfogalmazottak szerint, jelentősebb zavarok nélkül működött. Ez nem jelenti azt, mintha az év súlyos feszültségek-től mentesen telt volna, és időnként nem orvosoltunk munkavégzési hiányosságokból fakadó szakmai problémákat.

Közrejátzó tényezők

Fontosnak tartom, hogy a büntetés-végrehajtás tavaly összességében nyugodt és kiegyensúlyozott légkörben végezhetett munkáját. Szakmai önállóságunk biztosítva volt. Ez, valamint az ideológiamentesség lehetővé tette, ugyanakkor garanciát is nyújtott ahhoz, hogy a testület mindvégig szakmai szervezetként funkcionáljon, a figyelem kizárólag a szakmai feladatok ellátására összpontosuljon.

A kormány munkánk iránt tanúsított figyelve mindvégig folyamatosan érezhető volt, sőt, az eddigi intézkedések alapján azt kell mondanom, a figyelem, valamint a gondok enyhítését, megoldását segítő támogatás és a munka elismertsége a kormányváltást követően erősödött. A minisztérium új vezetése rendkívül gyorsan megismerte a büntetés-végrehajtás munkáját, gondjait, és már az első pillanatoktól kezdve igyekezett minden lehetséges eszközzel segíteni. A segítségnyújtás többek között költségvetésünk újragondolásában, pénzügyi keretünk év közbeni 150 millió forintos bővítésében, gazdasági társaságaink közel 1 milliárd forintos évi támogatásában, a Venyige utcai objektum kialakításának meggyorsítására

irányuló döntésében nyilvánult meg. Erre utal a csapatzászló adományozásával párosuló megítéltetés és elismerés is, ezt bizonyítja a köztársasági elnök álta kitüntetettek, valamint a Tauffer Emil-díjban részesítettek magas száma.

Munkatársaink többsége tisztességesen, a körülményeket megértve, szükség esetén áldozatokat vállalva végezték munkáját. A fogvatartottak növekvő létszámából, a betöltetlen álláshelyek miatti helyettesítésekből és a pénzügyi-gazdálkodási nehézségekből fakadó feszültségeket sikerült higgadt és fegyelmezett munkával elensúlyozni, megőrizni a szakmai tevékenység színvonalát. Ez, annak tükrében, hogy nagy tapasztalattal és rutinnal rendelkező, 50 év feletti tiszthelyettese és zászlósa a büntetés-végrehajtásnak szinte nem volt, jelentős eredmény. Bár a személyzetrel kapcsolatos kérdésekről a későbbiekben még részletesen szólok, már most hangsúlyozni kívánom, hogy az elhivatottságot is tükröző hozzáállásért dolgozóinkat elismerés és köszönet illeti meg.

Jelentős tény a büntetés-végrehajtás intézetrendszerének fejlesztésére irányuló kormányhatározat megszületése. A határozat alapján a büntetés-végrehajtásnak 1999-től 2007-ig több olyan beruházásra és férőhelybővítésre nyílik lehetősége, melyektől egy-aránt remélhető az intézetek zsúfoltságának enyhülése, a fogvatartottak lakóhelyhez közelebbi elhelyezése és a foglalkoztatási gondok egy részének megszűnése.

Az elmúlt évben jó néhány beruházásra és felújításra is lehetőségünk adódott, annak ellenére, hogy az erre biztosított forrás egy részének más tételre történő átcsoportosítását nem tudtuk elkerülni. Az okokat a későbbiekben részletezem.

A Venyige utcai előzetesház gyorsított ütemű építésén túl 2 intézetben folyt férőhelybővítéssel, 7 intézetben hír- és biztonságtechnika korszerűsítésével, 3 intézetben konyha felújításával-kialakításával és 4 intézetben átfogó rekonstrukcióval kapcsolatos munka. A felsoroltakon túl 24 intézetben történt kisebb átépítés vagy felújítás. A beruházások révén kulturált körülményekhez szeretnénk juttatni a személyzetet, hiszen már az állampolgári jogok országgyűlési biztosa is rámutatott az ezzel kapcsolatos hiányosságokra. Sajnálatos, hogy a személyzet szociális helyzete, munkahelyi háttere nem jó. Az irodák felújítása hosszú évek óta elmaradt, nem tudtunk új bútorokat venni, nincs kondicionálási lehetőség, sportolásra, az egészség megővésére sem tudtunk időt biztosítani. A körülmények kialakítása, a feltételek megteremtése többek között azért is fontos lenne, mert az állomány sokat foglalkozik a más fegyveres szervekhez való viszonyítással, különös tekintettel arra, hogy az igazságszolgáltatásban részt vevő szervek közül a bűnözőkkel ez a testület áll napi kapcsolatban, ami azt jelenti, hogy „napi harchelyzetben” van.

A büntetés-végrehajtás működtetésére 1,1 milliárd forinttal fordíthatunk többet, mint egy évvel korábban. Ennek zöme a bérfejlesztést és pótléknövelést szolgálta, így a többlettámogatásból csak töredék jutott dologi kiadásaink fedezésére. Már az év elején világos volt, hogy a megnövelt keret sem lesz képes fedezni a működéssel kapcsolatos évi költségeket. Azt, hogy a büntetés-végrehajtás alulfinanszírozott, az év folyamán a PM és az IM kirendelt szakértői bizottsága is megállapította.

A gondokból adódóan feszültté vált a feladat ellátása, mindez folyamatos opera-

tív beavatkozást tett szükségessé, kényszerintézkedések sorát váltotta ki. A kormányzati, országos parancsnoksági és a helyi intézkedések eredményeként azonban valamennyi intézet megőrizte működőképességét. Ezen túlmenően – jelentős erőfeszítések árán – sikerült az évet köztartozások nélkül zárni, és jelentős összegű tartozást rendeztünk a beszállítókkal.

Kis kitérő

Bár a biztonságot veszélyeztető rendbontások száma több volt, mint egy évvel korábban, dolgozóink áldozatos munkájának köszönhetően súlyos, jelentős visszhangot keltő rendkívüli esemény 1998-ban nem volt. Sajnálatos azonban, hogy az idén történt esemény külön fejezetet érdemel, ezért megtörve az elmúlt évi értékelést, szót kell ejtenünk az ügyről. Mindannyian tudjuk, évek óta az a legfontosabb társadalmi igény, hogy azok kerüljenek börtönbe, akik oda valók. Ez azt jelenti, hogy folyamatosan növekszik a börtönökben elhelyezett veszélyes, gátlástalan bűnözők száma. Ez a tendencia a jövőben is jellemző lesz. Az is köztudott, hogy a büntetés-végrehajtás kiemelten foglalkozik ezekkel az elítéltekkel, az ezzel kapcsolatos munka nem a közelmúltban, hanem már jóval korábban kezdődött. A rendkívül veszélyes bűnözők kezelésére külön stratégiánk van. Az egyéni kezelés megnyilvánul többek között az olyan differenciálásban, mint a különleges biztonságú körletrészekben, illetőleg zárkában való elhelyezés, az elítéltek egyszemélyes elhelyezése, az őrzési feladatok személyre szóló meghatározása, az elítéltek biztonsági csoportba sorolása. Sajnálatos módon időnként mégis meg kell állapítani, hogy olyan alapvető tényezők is szerepet

játszanak, amelyek részben vagy teljes egészében függetlenek tőlünk. Ilyen tényezőnek tartom azt, hogy a veszélyes bűnözők egyénre szabott őrzésének és kezelésének pontos meghatározásához nincs meg mindig a kellő információ. Itt elsősorban azokra a külső – rendőrségi – információkra gondolok, melyek az érintett elítélt előéletével, bűnözői múltjával, a szervezett bűnözésben elfoglalt helyével és szerepével stb. kapcsolatosan rendelkezésre állnak ugyan, a büntetés-végrehajtásnak azonban ezekről nincs tudomása. Többek között ezért is kezdeményeztük – nem a mostani ügy kapcsán, hanem már a múlt évben – az ORFK és a büntetés-végrehajtás szervei együttműködésének átmeneti szabályaira vonatkozó 5/1991. IM–BM együttes utasítás felülvizsgálatát.

Mindannyian ismerjük azokat az iránynyokat, amelyeket az európai börtön szabályok meghatároznak. Ezeket az irányelveket döntően szakmai okok miatt fogadjuk el, de nyilvánvaló, hogy integrációs törekvésünkben is közrejátszanak. Tudjuk azt is, hogy az elmúlt években folyt kodifikációs tevékenység eredményeként jogszabályaink ezekhez az irányelvekhez egyre inkább közelítenek, így a büntetés-végrehajtás eddigi gyakorlata is számos területen megváltozott. Új jogintézmények jöttek létre, lehetőség nyílt az elítéltek eltávozására, kimaradására, külső munkahelyen történő foglalkoztatására. Mindezek szakmai szempontból korszerűnek tekinthetők, és eddig soha nem látott lehetőséget biztosítanak a fogvatartottakkal kapcsolatos reszocializációs tevékenységhez. Látni kell azonban, hogy ezeket a változásokat rendkívül nehéz elfogadtatni a közvéleménnyel. Egy-egy esemény a közvélemény hangulatát rendkívüli módon befo-

lyásolhatja, illetőleg módosítja. Természetesnek tartjuk, hogy a lakosság és a kormány részéről jogos igény: minden súlyos bűncselekményt elkövető személy kapja meg a büntetését, és az is természetes, hogy a büntetés-végrehajtással szemben is vannak jogos kívánalmak.

Mire vonatkoznak ezek? Nyilvánvalóan a jogszabályok áttekintésére, az evsz., a büntetés-félbeszakítási, az eltávozási és kimaradási szabályok és a gyakorlat felülvizsgálatára. Ez akkor is így van, ha ez a sajnálatos esemény nem történik meg. 1993 óta számtalan esetben vizsgáltuk és elemeztük a gyakorlatot. Mindig arra jutottunk, hogy az új jogintézményeknek több területen is kimutatható pozitív hatása van. A családi kapcsolatok javultak, a visszaesők száma csökkent, enyhültek a visszailleszkedési problémák, ráadásul jelentős szerepet játszottak a börtönön belüli fegyelem javulásában is. Az azonban mindvégig nyilvánvaló volt, nem cél az, hogy a hosszú szabadságvesztésre ítélték, illetőleg a veszélyes bűnözők kapják meg ezeket a kedvezményeket. Tehát a változtatás iránya egyértelmű: A jogintézmények alapvetően jók, a jogszabályokat azonban megfelelő irányban módosítani kell.

Az is természetes, hogy a másik oldalról is egyre nagyobb nyomás nehezedik a büntetés-végrehajtásra. Nyilvánvaló, hogy az erről az oldalról jelentkező jogos igényeknek is igyekeznünk eleget tenni. A különböző emberjogi és civil szervezetek – ezek közül különösen a Magyar Emberjogi Védő Központ, a Magyar Helsinki Bizottság, a COLPI, a Mahatma Gandhi Egyesület – számtalan esetben fordulnak a büntetés-végrehajtáshoz a fogvatartottakkal összefüggő különböző problémákkal, képviselve az elítéltek jogszabályban meghatá-

rozott jogosultságait. Folyamatosan növekszik az elítéltek nemzetközi, illetőleg hazai szervezetekhez benyújtott panaszainak száma, de az állampolgári jogok országgyűlési biztosa is sok esetben – 1998-ban 16 esetben – folytatott vizsgálatot fogvatartotti panasz alapján. Egyre inkább általánossá válik, hogy már a lakóhelyhez közelebb elhelyezési kérelem zsúfoltság miatti elutasításakor is az érintett közvetlenül az ombudsmanhoz fordul jogorvoslatért.

Felvetődik a kérdés, hogy a büntetés-végrehajtás gyakorlata változik-e. Úgy gondolom, a gyakorlat általában elég szigorú – ezt a vizsgálatok is igazolják. Ugyanakkor úgy tűnik, a szigorítás több területen mégis elengedhetetlen. Nyilvánvaló, hogy ez nem embertelen bánásmódot jelent, továbbra is oktatni, képezni, foglalkoztatni, törődni kell a fogvatartottakkal. Ezek mind a fejlett börtönrendszer szerves részei. Abban azonban komoly felelőssége van a büntetés-végrehajtásnak, hogy a jogszabályoknak hogyan szerez érvényt.

Mint már említettem, az információnak nagyon fontos szerepe van Különösen fontos a rendőrségi információ, de az intézetek egymás közötti információcseréje is. Ellenőrzési és vizsgálati tapasztalataink rámutatnak arra, hogy e téren van még tenni valónk. Gondoljunk csak a megőrzésre vagy gyógykezelésre átszállított fogvatartottakkal kapcsolatos információcsere hiányosságaira, illetőleg az adatok és tények fogvatartotti alrendszerben történő rögzítési gondjaira. Ez utóbbi nem csupán az információ megléte miatt fontos, hanem mert az adminisztráció a saját védelmünket is szolgálja, nélküle nem tudjuk megvédeni munkatársainkat.

A konkrét ügygel kapcsolatos tájékoztatót és az eddigi intézkedések végrehajtá-

sára vonatkozó utasításokat a jelenlévők valamennyien megkapták. A vizsgálat még folyik, de már az első pillanatokban súlyos szakmai mulasztásokat tártunk fel. Az érintettek nem kellően térképezték fel a külső munkahelyet, nincs mentség arra, hogy részadatokat fogadtak el. Nem történt munkahelyi ellenőrzés. Noh a jogszabály nem sorolja fel, hogy hol lehet foglalkoztatni az elítéltet, a kiválasztás hibás volt. Megjegyzem, hogy nyugaton az ilyen típusú foglalkoztatás – az elítéltek vendéglátóhelyeken segédmunkásként alkalmazása – természetes és megszokott, de ezt a gyakorlatot mi nem akarjuk követni. A vizsgálat sajnos olyan tényeket is felszínre hozott, melyek a hivatali visszaélés büntettének alapos gyanújára utaltak, és ismeretlen tettesek elleni feljelentésre kényszerítettek bennünket. Rendkívül gyors volt például az ügyintézés és a munkahely-kijelölés.

Az ügy kapcsán mindenképpen szólnom kell arról, hogy a rendőri ellenőrzések során felmerült információknak nagyon örültünk volna, erre vonatkozó információt, illetőleg jelzést azonban nem kaptunk.

Hangsúlyozom: nem tartanánk jónak az evsz. intézményének megszüntetését, a külső foglalkoztatás eltörlését. Az átmeneti intézet működtetése során szerzett 20 éves tapasztalataink is alátámasztják, hogy az ilyen irányú lehetőség biztosítása helyes, célszerű és hasznos döntés volt. Azt azonban mindenkinek látnia kell, sajnálatos, de nincs arra biztosíték, hogy egy eltávozáson lévő vagy külső munkahelyen dolgozó elítélt nem követ el bűncselekményt. Természetesen ez nem ad felmentést az előkészítő és a fogvatartottal kapcsolatos döntési munka lehető legkörültekintőbb végrehajtása alól. Talán mondanom sem kell, ezek központi ellenőrzésére a jövőben

is nagy súlyt helyezünk, a tapasztalatokat rendszeresen elemezzük, az értékelésor hasznosítjuk, szükség esetén az operatív beavatkozás lehetőségével is élünk.

Szabályozási munka

Visszatérve tavalyi munkánk értékelésére, szólnom kell az intézetek önállóságáról is. Úgy gondolom, az ezzel kapcsolatos törekvés több tekintetben is helyénvaló, az utóbbi években sikerült e téren is előbbre lépni. A növekvő önállóság azonban növekvő felelősséggel párosul. Számos olyan feladat áll a büntetés-végrehajtás előtt, amit csak intézeti szinten lehet megvalósítani. Központilag nem tudunk vigyázni a helyi dolgozókra, nem mi gazdálkodunk a leadott pénzügyi keretekkel sem. Tapasztalataim alapján mondom: ezt ma még nem mindenki érzi így.

A szabályozási munka lendülete az elmúlt években sem tört meg. Tekintettel arra, hogy a büntetés-végrehajtást érintő törvényi szintű kodifikáció lényegében nem folyt, a szabályozás elsősorban a rendeleti szintű jogszabályok megalkotására és egyéb belső szabályok korszerűsítésére irányult. Az államigazgatási egyeztetés keretében 175 jogszabályt véleményeztünk, 7 igazságügy-miniszteri rendelet és 4 utasítás kiadásában működünk közre, 59 belső (országos parancsnoki) intézkedést alkotunk. Csak példaként említem meg, hogy hatályba lépett a munkaügyi ellenőrzésről szóló IM-rendelet, kiadás előtt áll az egészséget nem veszélyeztető munkavégzés szabályairól, valamint a foglalkozás-egészségügyi szolgálatról szóló miniszteri rendelet, de elkészült a tűzvédelem és a műszaki mentés különös szabályait tartalmazó

jogszabály tervezete is. Elkezdtük a büntetések és intézkedések végrehajtásáról szóló 1979. évi 11. tvr. helyébe lépő új törvény koncepciójának kialakítását. Bár a tvr. alapjait tekintve jó, így döntő változás e téren aligha történik, az új büntetés-végrehajtási törvény megalkotását, illetve a tvr. felülvizsgálatát a társadalmi-gazdasági változásokon kívül a megváltozott jogszabályi környezet és formai okok is szükségessé teszik, de éppígy változtatási igényt vetnek fel az elmúlt 6 évben szerzett tapasztalatok. Jelenleg egy elméleti és gyakorlati szakemberekből álló szakértői bizottság foglalkozik a törvényi koncepció kialakításával, melynek elfogadása után megkezdődik a normaszöveg kidolgozása.

Adatok, feltételek

A statisztikai adatok azt mutatják, hogy az ország közbiztonsági helyzetében az elmúlt évben nem következett be gyökeres fordulat. A bűnüldöző hatóságok több mint fél millió nyomozást fejeztek be, 25%-kal többet, mint egy esztendővel korábban. A büntetőeljárások 42%-a zárult vádemeléssel, az esetek 40%-ában nem sikerült felderíteni a tettet. A bűncselekmények 77%-át anyagi haszonszerzés érdekében követték el, az okozott kár 84 milliárd forint, ami 20%-kal magasabb az előző évinél. Még kedvezőtlenebb a helyzet a gazdasági bűnyügek esetében, ahol a kár összege 87%-kal nőtt, és meghaladta a 20 milliárd forintot. Az elmúlt évben több mint hatszorosára emelkedett az adó- és tb-csalások száma, megnégyszereződött a bankkártyával való visszaélés, két és félszeresével nőtt az embercsempészet, ugyanilyen arányban emelkedett a kábítószerrel való visszaélés.

A fogvatartottak hangulata lényegében kiegyensúlyozott

Bár az erőszakos és garázda jellegű, illetőleg a közterületen elkövetett bűncselekmények növekedési aránya közel 7%-os volt, elmondható, hogy a súlyosabb megítélésű bűntettek számának mérsékelt csökkenése 1998-ban is folytatódott. Ugyancsak folytatódott a vétségek összeseteken belüli aránynövekedése, az elmúlt évben az ismertté vált esetek már csaknem kétharmadát a Btk. szerint legfeljebb két évig tartó börtönbüntetéssel sújtható vétség képezte.

A több tekintetben is kedvezőnek ítélni lehet az átrendeződés hatását a büntetés-végrehajtás az elmúlt évben még nem érezte, a börtönnépesség összetétele jelentősen nem módosult. Bár a korábbiakhoz képest kevesebb a terrorista (12) és az emberrabló (33), az emberölés minősített esetei miatt elítéltek száma (541) növekedett, így továbbra is jelentős számú súlyos bűncselekményt elkövető, gátlástalan bűnözőt őriztünk.

A büntetés-végrehajtás 1998. december 31-én 14 366 fogvatartottat őrzött, 7,2%-kal többet, mint egy évvel korábban. Az előzetesen letartóztatottak száma az év végére

7%-kal, az elítélteké 8%-kal haladta meg az előző év utolsó napján rögzítetteket.

Az előzetes letartóztatás átlagos tartama 5-6 hónapra csökkent, de még mindig jelentős azoknak a száma, akik egy évet (773-an), illetőleg két évet meghaladó időt (119-en) töltöttek előzetes letartóztatásban.

Az elítéltek zöme továbbra is börtönfokozatban töltötte szabadságvesztését. A férfiak-nők aránya nem változott, lényegesen nem módosult az első büntényesek, a visszaesők, különös visszaesők és a többszörös visszaesők összlétszámon belüli eddigi aránya sem. Az elítéltek legjellemzőbb bűncselekménye a lopás, a rablás és az emberölés volt. A legtöbben észak-kelet-magyarországi és budapesti, illetve Pest megyei lakhelyűek. A szakképzetlenek aránya továbbra is igen magas: 68 százalék.

Az idegen állampolgárságú fogvatartottak már több éve tartó növekedését az elmúlt évben kismértékű csökkenés váltotta fel, az év végén 2,4%-kal kevesebbet, 623 főt őriztünk.

1998-ban kegyelmet 13-an, büntetés-

félbeszakítást 890-en kaptak. Rövid tartamú eltávozásban 22 311 alkalommal (ebből 19 873 evsz.), kimaradásban 619 esetben részesült fogvatartott. Az engedéllyel távoztak közül 534 fő (2,24%) nem tett eleget visszatérési kötelezettségének.

Az enyhébb végrehajtási szabályok közé helyezettek száma 1220, a kihelyezettek száma 162 volt, súlyosabb végrehajtási fokozatba 9 elítélt, enyhébb fokozatba 574 fogvatartott került. Az adatok az 1997-ben rögzítettekhez képest lényeges változásokra nem utaltak.

Az elmúlt év során közel 55 ezer főt szállítottunk, és közel 17 ezer személyt állítottunk elő, többnyire zavartalanul. A 4108, lakóhelyhez közelebbi átszállítási kérelem 31%-át teljesíteni tudtuk.

Az intézetek – elenyésző számú kivétellel – az év folyamán mindvégig elhelyezési nehézségekkel küzdöttek. Az átlagos telítettségi mutató összbüntetés-végrehajtási szinten 136% volt. Csak az összehasonlítás végett: ez az arány 1996-ban 117%, 1997-ben 122,5% volt.

A megyei intézetek többsége kirívóan zsúfolt volt (Veszprém, Jász-Nagykun-Szolnok, Szabolcs-Szatmár-Bereg, Hajdú-Bihar, Komárom-Esztergom Megyei Bv. Intézet, Fővárosi Bv. Intézet). Ezekben az intézetekben év közben 200%-os, esetenként 300%-os telítettség is előfordult. Bár a létszámnövekedés a végrehajtó intézetekben is elhelyezési nehézséget okozott, befogadási kötelezettségének a büntetés-végrehajtás az elmúlt évben is maradéktalanul eleget tett.

Időn túli fogva tartás, illetőleg korábbi szabadítás 21 esetben fordult elő. Úgy tűnik, a korábbi évekhez képest kevesebb figyelem irányult a területre, mivel a rendkívüli események több mint 50%-a a büntetés-végrehajtás hibájából következett be.

Rezsimtevékenység

A büntetés-végrehajtási munka – a növekvő zsúfoltság ellenére – összességében elfogadható szakmai színvonalon folyt. A fogvatartottak ügyeinek intézése, problémáik rendezése folyamatos, döntően az előírásoknak megfelelően történt. A megállapítást a bv. ügyészek ellenőrzései és az állampolgári jogok országgyűlési biztosa vizsgálatai is alátámasztják. Meg kell azonban említeni, hogy a fogvatartotti alrendszerben az adatok, tények, tett intézkedések, nevelői észrevételek, értékelések eddignél precízebb rögzítésére minden érintettnek nagyobb figyelmet kell fordítania a jövőben.

Kapcsolatunk a társadalmi, egyházi és karitatív szervezetekkel továbbra is problémamentes, harmonikus. A büntetés-végrehajtási intézetekben tevékenyke szervezetek számát sikerült tovább növelni, az év során már kilenc központi és hetvenkét intézeti megállapodás segítette a munkát.

A fogvatartottak hangulata döntően kiegyensúlyozott volt, de figyelemre méltó, hogy a kiszabott fenyítések évek óta tartó csökkenő tendenciája 1998-ban megfordult. A fegyelmi vétségek száma egy év alatt 12%-kal növekedett, minden ötödik, hatodik eset egymás sérelmére elkövetett cselekmény volt. A fegyelmi vétsége növekedése elsősorban a létszám növekedésének tulajdonítható. Az intézetekben elsajátították és megfelelően alkalmazták az új, sok szempontból nehézkes, ugyanakkor garanciális szempontból megfelelő eljárási szabályokat. Ez utóbbi megállapítást a Legfőbb Ügyészség témavizsgálata is alátámasztja.

Kényszerítő eszközt 205 esetben 203 fogvatartottal szemben kellett alkalmazni.

Ezek döntő többsége az önkárosítás megakadályozását szolgálta. Az eszközök alkalmazása minden esetben törvényes volt, súlyos sérülés nem történt.

Az elmúlt tanévben összesen 2040 tanuló, az elítéltek több mint 20%-a használta ki a büntetés-végrehajtás által biztosított különböző oktatási és képzési formákat. Általános iskolában 805-en tanultak, középiskolai oktatásban 72-en, szakmunkásképzésben 54-en vettek részt. Munkaerő-piaci képzésben 1109 fogvatartott részesült, négy intézetben működött cigány népfőiskola.

A szakképzések fejlesztésére tavaly is erőfeszítéseket tettünk különböző alapítványi, illetőleg egyéb pályázati pénzüsszegek elnyerésével. A PHARE-program keretében négy, az Európa Tanács Leonardo-programja keretében egy szakképzési programot sikerült beindítani. Huszonháromféle, a szabad életben is hasznosítható szakma közül választhattak a jelentkezők. Tevékenységünket az elmúlt évben is nagymértékben segítette a Munkaügyi Minisztérium Munkaerő-piaci Alapjából – a foglalkoztatás elősegítésére – biztosított 50 milliós támogatás, valamint a Fővárosi Önkormányzat egymillió forintos ösztöndíjprogramja.

A 6/1996. sz. IM-rendelettel összhangban elkészült a nem magyar állampolgárságú, idegen nyelvű fogvatartottaknak szóló tájékoztató. Ezt a füzetet 14 különböző nyelvre fordítottuk le, nagy példányszámban nyomtattuk ki, így valamennyi idegen állampolgárságú fogvatartott megkapta.

A szakmai ismeretek bővítése érdekében a büntetés-végrehajtási szakkönyvtár sorozatban kiadtuk a fegyelmi eljárások számítógépes ügyintézéséről szóló szakanyagot, az Európa Tanács börtönügyi

ajánlásait tartalmazó kötetet, valamint az *Öngyilkosság és önkárosító magatartás a börtönökben* című munkát.

Hét önálló szakmai-módszertani vizsgálatot, illetőleg kutatást végeztünk. Ezek: *a bv. suicid prevenciók stratégiája, a személyi állomány szociális helyzetéről folytatott vizsgálat, a bv. biztonsági stratégiája, a fiatalok rehabilitációjának esélyei és utógondozása, a szökevények és szökevény kísérletek 1958–1997 között, a fogvatartottak fegyelmi statisztikáinak feldolgozása az elmúlt 15 év tükrében és a szabadulás előkészítése a bv. intézetekben.* Több más kutatási jelentés és belső anyag is készült. A legfontosabbak ezek közül a hosszú idő fogvatartottak helyzetéről szóló, az életfogytig tartó szabadságvesztésüket töltő fogvatartottakról írt szakanyagok és *A bv. aktuális kérdései Magyarországon és az USA-ban* című dolgozatok.

Foglalkoztatottság

Az elmúlt év során 7415 főt, az elítéltek 73%-át tudtuk foglalkoztatni. Ez 2%-kal kevesebb, mint egy évvel korábban. A gazdasági társaságoknál 4450, míg a költségvetési területeken 2965 fogvatartott dolgozott, a csökkenés ez utóbbi területen mutatható ki.

A gazdasági társaságoknál dolgozó fogvatartottak munkadíja havi átlagban 6237 forint, a költségvetési rendszerben foglalkoztatottaké 5824 forint volt.

Biztonság

A biztonsági feladatok eredményes végrehajtására, a helyzet javítására 1998-ban is nagy figyelmet fordítottunk. Elkészült a kényszerítő eszközök, fegyverzeti anyagok, hír- és biztonságtechnikai rend-

szerek, védőfelszerelések és védőeszközök rendszeresítéséről, valamint a személyi állomány riadóztatásáról szóló miniszteri utasítás, továbbá a végrehajtást szabályozó országos parancsnoki intézkedés. A tapasztalatok alapján módosítottuk a szolgálat-szervezési elveket, új biztonsági nyomtatványokat rendszeresítettünk, tovább dolgoztunk a büntetés-végrehajtás biztonsági stratégiáján.

Folytatódott az intézetek biztonságtechnikai fejlesztése. A korszerű biztonságtechnikai rendszerek kiépítésén túl kábítószert és robbanóanyagot felismerő berendezést kezdtünk üzemeltetni – az elmúlt év során már 217 gyanúra alapot ad mintát elemeztünk –, a beléptetések biztonságának fokozása érdekében újabb csomagvizsgálókat és fémkereső kapukat szereztünk be. A fegyverzet korszerűsítése terén is tettünk lépéseket, a biztosítási feladatok differenciált végrehajtásához nagyobb tűzerezű maroklőfegyvereket állítottunk rendszerbe.

A biztonsági szakterülethez tartozó állomány szakmai továbbképzésére és felkészítésére nagy hangsúlyt helyeztünk. A képzési tervet maradéktalanul megvalósítottuk, külön említést érdemel a rendőrséggel közösen szervezett túsztárgyaló tanfolyam, valamint az 50 főt érintő kutyavezető-kiképzés.

Olyan esemény, amely 1998-ban a közrendet befolyásolta, az állampolgárok nyugalmát veszélyeztette volna, nem történt. Ez nem jelenti azt, hogy az év súlyosnak minősíthető eseményektől mentesen telt el. Az 1997. évi 14 eset/17 fővel szemben 1998-ban 19 esetben 22 fő szökött meg. A szökéseken belül növekedett az őrzött területről való szökés, sőt olyan, szerencsére ritka eseményre is sor került, mint a körletfelü-

gyelő megtámadása, megkötözése. Annak ellenére, hogy a rendkívüli események tapasztalatait rendszeresen értékeltük és közreadtuk, valamint szinte valamennyi parancsnoki értekezleten elemeztünk egy-egy cselekményt és közreható okait, a vizsgálatok majd mindegyike a kellő figyelem hiányának feltérképezésével, vezetőket – köztük parancsnokokat – terhelő súlyos mulasztások kimutatásával zárult. Kézenfekvő, hogy a helyzeten sürgősen változtatni kell.

Az intézetek kb. felére kiterjedő vizsgálatok azt igazolták, hogy az előerővel való gazdálkodás a szakterületen megfelelő, ugyanakkor sajnálatos, hogy a biztonsági tevékenység egyre növekvő túlszolgálat elrendelésével és teljesítésével tud csak eredményes lenni, az erre fordítható összeg azonban behatárolt. A problémát az ötváltásos szolgálati rendszer bevezetésének lehetősége várhatóan enyhíteni fogja. Ehhez azonban az kell, hogy a szolgálat-szervezéssel kapcsolatos intézeti tervező-, szervezőmunka az év folyamán mindvégig kiegyensúlyozott, alapos és körültekintő legyen. Ezt, hasonlóan az elmúlt évhez, 1999-ben is rendszeresen ellenőrizni fogjuk.

Védelmi tevékenység

A védelmi szakterület 1998-ban teljesítette feladatait. A szűk költségvetés új beszerzésekre nem nyújtott lehetőséget, a lejárt szavatosságú egyéni védőeszközök, valamint az FMG 68 típusú folyadékos vegyi mentesítők egy részét azonban megvizsgáltuk, illetőleg felújítottuk. Az elmúlt év során központi intézkedések történtek a munkahelyi polgári védelmi szervezetek létrehozására és az egészségügyi ellátási,

valamint a veszélyelhárítási feladattervek elkészítésére.

1998 jelentős eseménye volt a november 3-án tartott INEX-2 HUN nemzetközi nukleárisbaleset-elhárítási rendszergyakorlat, majd az azt követő FORGÓSZÉL nemzeti gyakorlat végrehajtása. Az ország egészére kiterjedő gyakorlatban az igazságügyi tárcahoz tartozó szervek is részt vettek, az értékelés során igen jó minősítést kaptak. A testületnél folyó védelmi munka színvonalát bizonyítja az is, hogy a HM vezérkarának két büntetés-végrehajtási szervre kiterjedő elmúlt évi ellenőrzése szintén pozitív értékeléssel zárult.

Humánpolitika

Az elmúlt évben a büntetés-végrehajtás minden lehetőséget kihasználta a személyzet helyzetének javítására, megélhetési gondjainak enyhítésére, szociális és munkahelyi körülményeinek fejlesztésére. A rendelkezésre álló feltételek azonban – sajnos – 1998-ban sem tették lehetővé kitűzött céljaink maradéktalan teljesítését.

A büntetés-végrehajtás az évet 457 fős létszámhiánnyal – 93,4%-os feltöltöttséggel – zárta. A tiszti álláshelyek közül 268, a tiszthelyettesi beosztások közül 215 volt üres, míg a közalkalmazottak száma 26 fővel meghaladta az állománytáblázatban rögzítettet. Az év folyamán 765 dolgozó távozott, és 789 új munkatárs érkezett.

A személyi állomány átlagos cserélődése 10,8%-os volt, ez az előző évhez képest közel négyszázalékos csökkenést jelent. A kedvező tendencia ellenére a próbaidő letelte előtt (99), valamint az egészségügyi okok miatt távozók (110) száma továbbra is magas volt. Nagyon magas – a felső korhatárral távozók 45-szöröse – volt

a közös megegyezéssel nyugállományba helyezések (180) száma is. Súlyosabb gond azonban, hogy az elmúlt években rohamosan csökkent az 50 év feletti – nagy tapasztalattal rendelkező – zászlósok és tiszthelyettesek száma. Ez a korosztály szinte teljesen egészében eltűnt. Míg 1996-ban 63, 1997-ben 38, addig 1998-ban csak 16 ilyen korosztályú dolgozónk volt.

Létszámfejlesztésre nem nyílt lehetőségünk, így a 28 fős központi tartalékból csak a többletfeladatokból adódó igényeket tudtuk kielégíteni. A Venyige utcai objektumon kívül a Pálhalmi Országos Büntetés-végrehajtási Intézet részére az idegenrendészeti őrizet végrehajtása miatt, a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Büntetés-végrehajtási Intézetnek megnövekedett előállítási feladatok miatt adtunk létszámot. Ezen felül az 5/1993. (X. 26.) IM-rendeletre figyelemmel hat büntetés-végrehajtási intézetben tűz- és munkavédelmi vezetői státuszt alakítottunk ki, de a ki nem elégített igényeket rögzítettük, esetleges létszámfejlesztéskor elbírálásukra viszatérünk. Állományszervezési táblázat módosítására 51 esetben került sor, ezek mindegyike belső átcsoportosítást jelentett, és a szervezetkorszerűsítés jegyében zajlott.

Bár a hivatalos állomány törvény szerint járó beosztási illetménye az év elején közel 93%-os szintre állt be, és a közalkalmazottak átlagosan 17,5%-os alapilletmény-emelésben részesültek, a személyzet anyagi és szociális helyzete továbbra is problematikus. Dolgozónk többsége az év során is megélhetési gonddal küzdött, ami az egyébként is feszültségekkel teli szolgáltatellátást nehezítette.

A helyzet rendezését, a feszültségek tompítását a szociális támogatásokra fordítható elmúlt évi keret csak részben tette

A tiszthelyettesi beosztások közül 1998-ban 215 betöltetlen maradt

lehetővé. A lakhatási támogatás közül jó részt a régi, hagyományos támogatási formák alkalmazására volt mód, de fedezet hiányában nem is gondolhattunk a lakásigény megoldásához egyszeri pénzbeli támogatás, a lakbér- és lakhatási költségekhez való hozzájárulás bevezetésére. A forrásokat a szakmai tevékenységet támogatva használtuk fel, melynek eredménye, hogy sikerült a lakásállomány – országos lakásprivatizációval összefüggő – csökkenését megállítani. Lakásállományunk ugyan csak 19 lakással gyarapodott, a vonatkozó jogi környezet pedig még mindig nem szolgálja kellő mértékben a lakásállomány mobilizálását, 49 lakásigényt – az összes igény 25%-át – azonban sikerült kielégíteni. Ez évben is segítette a lakáshoz jutást a munkáltatói kölcsönre fordított 79 millió Forint, mellyel a 267 igényből 148 kérelmet sikerült teljesíteni. A kölcsön összege átlagosan 430 ezer forintot tett ki személyenként. Családalapítási támogatás kiutalására nem nyílt lehetőség, a személyzet munkába járással összefüggő költsége-

it is csak 50%-os mértékben tudtuk megtéríteni, de önhibáján kívül nehéz helyzetbe került dolgozóink segélyezésére 15 millió forintot fordítottunk.

A megfiatalodott állományt segítette a Budapesten átadott 150 férőhelyes szálló. Hasonló elhelyezési lehetőségre – nem nagyságrendjében érte – az ország más részein is szükség lenne, erre azonban a közeljövőben nem lesz lehetőség.

Az üdülési lehetőségek csekély mértékben bővültek. A saját létesítmények kihasználtsága 100%-os, a BM-üdülőké közel 90%-os volt. 6 gyermektábort is sikerült megszerveznünk, biztosítva ezzel 200 gyermek gondtalan pihenését.

Dolgozóink képzésére 1998-ban 63 millió forintot fordítottunk. Hosszú előkészítő munka eredményeként 1998 novemberében megkezdődött a büntetés-végrehajtási felügyelők szakképzése. Sajnálatos módon a kezdeti lelkes fogadtatás alábbhagyott, csak komoly nehézségek árán tudtunk osztályt indítani. Az elmúlt évben bevezető-, alap- és középfokú képzésben

1141-en, központi továbbképzésben 1905-en vettek részt. A tiszti utánpótlás bázisát jelentő Rendőrtiszti Főiskolán 28-an fejezték be tanulmányaikat. Annak ellenére, hogy a központi iskola szaktanfolyami kapacitását maximálisan kihasználtuk, a képzetlen állománynál jelentkező lemaradást csak az utolsó negyedévben sikerült számottevően csökkenteni. A vezetők továbbképzése az elmúlt évben szünetelt, a vezető-utánpótlás forrását képező menedzserképzés azonban tovább folyt.

A büntetés-végrehajtás szakmai napját tavaly is méltó keretek között ünnepeltük meg. Dolgozóink nagy lelkesedéssel készültek a rendezvényre, a programok széles kört öleltek fel, színvonalasak voltak. A szakmai nap keretében átnyújtott elismerések, elhangzott méltatások a büntetés-végrehajtás fokozatosan növekvő presztízsére utalnak, ami alapvetően a személyzet szakmai feladatak ellátására koncentráló, tisztességes munkájának köszönhető.

Fegyelmi helyzet

1998-ban a szolgálati viszonyból eredő kötelezettségek vétkes megszegésének alapos gyanúja miatt a hivatásos állomány 12,7%-ával, 697 fővel szemben indult büntető-, illetve fegyelmi eljárás.

Bűncselekmény elkövetése miatt 68 főt marasztaltak el a bíróságok, hivatali visszaélés büntette miatt 4, bántalmazás hivatalos eljárásban vétsége miatt 3, magánokirat-hamisítás vétsége miatt 1, katonai bűncselekmény miatt 60 főt. További 20 személlyel szemben a büntetőeljárás az év végén bírói szakban, 64 esetben nyomozati szakban volt. Fegyelmi vétséget 392-en, szabálysértést 12-en követtek el.

A korábbi évekhez képest jelentősen

megnőtt a bántalmazás miatti feljelentések száma, növekedett továbbá a korrupciós jellegű ügyek száma is. Az intézetben belüli különböző kedvezmények, előnyök biztosításán kívül mobiltelefon, kábítószert és egyéb bódító hatású szer bv. intézetbe történő bevitel volt az elkövetett cselekmény. Meggyőződésem, hogy az elkövetők ezzel a magatartással saját maguk és munkatársaik testi épségét, sőt életét is veszélyeztették. Sajnálatosnak, de egyben figyelmet érdemlőnek tartom, hogy az elkövetők környezete, de az együtt dolgozó munkatársak sem észlelték, illetve nem értékelték súlyuknak megfelelően ezeket a cselekményeket.

A szolgálat ellátására vonatkozó előírások megszegése miatt 261 társunkat kellett felelősségre vonni, ebből 20 főt a katonai bíróság ítélte el.

A mulasztások egyharmadára a bekövetkezett rendkívüli események kivizsgálásakor derült fény. Ez a körülmény azt is jelzi, hogy a feladatok végrehajtásának ellenőrzésére kötelezett, illetve jogosult vezetők nem megfelelő színvonalon teljesítették előljárói kötelezettségeiket. Több ügy kivizsgálása során tapasztaltuk, hogy az állomány felkészítésénél, a végrehajtás számonkérésénél a személyzet testi épségének, biztonságának kérdése nem kapott kellő hangsúlyt. A kezdő munkatársak eligazítása, az elvárások ismertetése felületes, hiányos volt. A váltások között nem volt megfelelő a munkakapcsolat, esetenként hiányzott a kollegialitás, az egymásért való felelősség érzése.

Mielőbbi helyi intézkedéseket sürget az is, hogy tavaly az előző évekhez képest több intézetben kellett fegyelmi és büntető-eljárást kezdeményezni a nyilvántartási rend és fegyelem megsértése, a felszerelés

és élelmezés területén jelentkező hiányosságok, valamint üzemanyagkártyával törént visszaélés miatt.

Költségvetési gazdálkodás

Az 1997. évi CXLVI. törvény a büntetés-végrehajtás kiadási főösszegét 15 473,3 millió forintban határozta meg, amelyre 1157,5 millió forintos saját bevétel és 14 315,8 millió forintos költségvetési támogatás nyújtott fedezetet. Személyi juttatásokra közel 16%-kal, dologi kiadásokra mintegy 13%-kal fordíthattunk többet, mint egy évvel korábban.

A keretösszegek növekedése ellenére már a gazdálkodási év kezdetén nyilvánvaló volt, hogy a biztosított keret nem fedezi a büntetés-végrehajtótörvényben előírt feladatainak elvégzéséhez szükséges alapvető kiadásokat. Így ismét arra kényszerültünk, hogy az intézetek működőképességének fenntartása érdekében a beruházások átütemezésével a felhalmozási előirányzatokból 400 millió forintot átcsoportosítsunk dologi kiadásokra, a fogvatartottak jogszabályban előírt mértékű munkadíjának fedezetére, a személyi juttatási előirányzatra.

Az átcsoportosítások ellenére az intézetek többsége – hasonlóan 1997-hez – komoly likviditási gondokkal küzdött az elmúlt évben. Az év elején meglévő mintegy 310 millió forintos – előző évről áthúzódó – szállítói – tartozásállomány az év során tovább nőtt.

Többlettámogatási igényünket jeleztük felügyeleti szervünknek. A kérést a PM és IM által kirendelt szakértői bizottság is megvizsgálta, kiemelten foglalkozva a büntetés-végrehajtás gazdálkodási tev-

kenységének szabályosságával, tervszerűségével és jellemző tendenciáival. A rendszertanulmányok kiemelték, hogy a testület munkáját meghatározó jogszabályok és a költségvetési források nincsenek összhangban, a bv. nem kapta meg az elmúlt évek áremelkedésének ellentételezését, így a tartalékok kimerülésével a gazdálkodási, ellátási feszültségek kiéleződtek, a különböző jogszabályokban megfogalmazott feladatokhoz, valamint az Európa Tanács ajánlásainak végrehajtásához a szükséges költségvetési támogatás nem állt rendelkezésre.

A szakértők a gondok megoldására mintegy 1,2 milliárd működési kiadási előirányzat-növelést javasoltak, amelynek forrásául a már korábban kezdeményezett 400 millió forint átcsoportosítása szolgálhat. Ezenkívül 200 millió forint többletbevétel realizálását írták elő a bv. számára, a hiányzó csaknem 600 millió forintot pedig költségvetési támogatásként javasolták biztosítani. Gondjainkkal a kormány az év folyamán több esetben is foglalkozott, gazdálkodási nehézségeink enyhítésére 150 millió forintos többlettámogatást biztosított.

Az intézetek jelentős munkával – melyet csak nagyon korlátozott mértékben sikerült anyagi elismerésben részesíteni – mintegy 250 millió forintos többletbevételt realizáltak, így sikerült pénzügyi helyzetünkön valamelyest javítani. Ennek ellenére az évet 440,8 millió forintos kiegyenlített számla-állománnyal zártuk, melyből 311 millió forint a lejárt tartozás, ezen belül 99 millió forint a jogszabály szerint minősített tartozás.

A személyi juttatások előirányzatának mintegy 250 millió forintos növekedését a személyzet év eleji bérrendezése teljes egé-

szében felemésztette, ezért a kötelező járandóságok kifizetése – az év során tett intézkedések ellenére – nagy nehézségekbe ütközött. Novemberben már arra kényszerültünk, hogy a nem rendszeres személyi juttatási tételek egy részének kifizetését korlátozzuk. Bár a személyi állománynak szóló tartozást a decemberi bérek december 28-án történő kifizetésével sikerült rendezni, az elkerülhetetlen intézkedés a személyzetre gyakorolt kedvezőtlen hatásán túl – áthúzódóan – mintegy 50-60 millió forinttal terheli az amúgy is szűkös 1999. évi személyi juttatási előirányzatot. Ez előre jelzi, hogy idén is számolnunk kell az elmúlt évhez hasonló nehézségek megjelenésével. A működésre biztosított ez évi keretek ismeretében azonban az is látható, hogy a dologi kiadások tekintetében – bár a gondok összességében nem szűnnek meg – a büntetés-végrehajtás (hosszú idő óta először) nagy valószínűséggel lélegzethez jut, de csak abban az esetben, ha az intézetek az előírt – jelentős összegű – bevételi tervüket teljesíteni tudják.

Beruházások, felújítások

1998-ban beruházásra közel 2 milliárd forintot, felújításra 300 millió forintot meghaladó összeget fordíthattunk. A keret a beruházások tekintetében 16%-kal kevesebb, a felújítások esetében viszont 79%-kal több volt, mint egy évvel korábban.

A Venyige utcai előzetesház teljes programjának megvalósítása az I. számú épület használatbavételével és a bástyafal kivitelzésével folytatódott. A további kivitelezéshez szükséges tervezési munkák befejeződtek, az engedélyezési és kiviteli tervdokumentáció elkészült, az előminősítéses közbe-

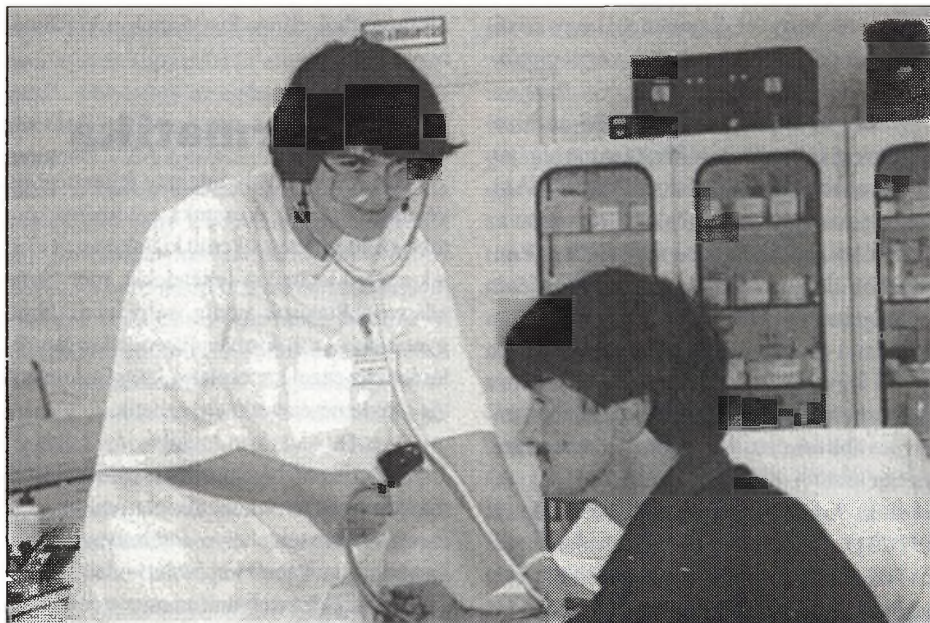
szerezési eljárás – a teljes műszaki tartalomra – elindult. A munkák 1999-ben folytatódtak, a teljes befejezés 2000-ben várható.

Befejeződött a Baranya Megyei Bv. Intézet új konyhájának építése, a Baracska Országos Bv. Intézet zárka felújítása és a tököli HIV-körlet kialakítása. Márianosztrán átadtuk, Baracska elkezdtük építeni a biztonsági rendszert. Sopronkőhidán lezárult a H épület összekötő folyosójának korszerűsítése, Sátoraljaújhelyen a zárkaépület felújítása, a rekonstrukció azonban mindkét intézetben tovább folytatódik. Jó ütemben haladt a Budapesti Fegyház és Börtön korszerűsítése, Egerben a személyzet szociális blokkjának kivitelezése.

Az elmúlt évben több, már hosszú ideje gondot okozó felújítás, illetőleg beruházás kezdődhetett meg. Vácott tűzvízhálózatcsere, Tökölön konyhaépítés kezdődött, Nagyfán elindult a szennyvíztelep korszerűsítése. Sikerült előkészíteni a Fővárosi Bv. Intézet konyhájának és elítéltfürdőjének, az igali Oktatási Központ tetőterének, a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Bv. Intézet férőhelybővítésének megkezdését. Előkészületek történtek a nyíregyházi intézet elhelyezési szárnyának bővítésére is.

Egészségügy

Az egészségügyi szakterületen 1998-ban is magas szakmai színvonalú munkavégzés folyt. A fogvatartottak és a személyzet egészségügyi ellátása szervezetten történt, az ehhez szükséges feltételek többnyire biztosítottak voltak. Az elmúlt évben gyógyszervásárlásra 131 millió forint, nagy értékű műszerekre közel 106 millió forint, kis értékű eszközökre 12 millió forint, gyógyászati segédeszközökre 45 millió forint jutott.

A fogvatartottak egészségi állapota tovább romlott

Szabályozási körben jelentős előrelépés történt: kiadtuk a fogvatartottak egészségügyi ellátásáról szóló IM-rendelet eljárási szabályait taglaló országos parancsnoki intézkedést, ismételten átdolgoztuk és egyeztetttük a foglalkoztatás-egészségügyi szolgálatról szóló IM-rendelettervezet egészségügyi szakmai fejezetét, belső intézkedést adtunk ki az egészségügyi és a hozzájuk kapcsolódó személyes adatok kezeléséről és védelméről szóló 1997. évi XLVII. törvény büntetés-végrehajtási szerveknél történő alkalmazására.

Az év során a 15/1998. (X. 9.) IM-rendeletben meghatározottak szerint megkezdtük a halasztások elbírálásához a bíróságok által megkért nyilatkozatok megküldését, és az Országos Epidemiológiai Központtal a büntetés-végrehajtás megállapodást kötött a fertőző megbetegedésekkel kapcsolatos jelentési kötelezettségekről.

Az ÁNTSZ által előírt tárgyi minimumfeltételek teljesítéséhez elkészítettük az eszközlistát, intézkedtünk a beszerzésekre. Jeleztük csatlakozási szándékunkat az Egészségügyi Világszervezet Európai Regionális Irodájának az *Egészség a börtönben* című WHO-projektjéhez.

A személyzet egészségügyi ellátására, a betegségek megelőzésére 1998-ban is súlyt helyeztünk. A betegforgalmi adatok dolgozóink egészségi állapotának kisebb javulására utalnak. A járóbeteg-ellátáson megjelentek és felmentettek és az ápolási napok száma is valamelyest csökkent, a gondozásra szoruló betegek száma azonban az elmúlt évben megduplázódott. Ennek hátterében a pszichés, a szív-érrendszeri, valamint a mozgás-szervi megbetegedések állnak. Hévízen 187-en, Igalon 260-an, Gyulán 96-an vettek részt mozgásszervi rehabilitáción. 1998-ban 8 mun-

katársunk hunyt el. Sajnálatos, hogy közülük öten önkézzükkel vetettek véget életüknek.

A 113 FÜV-eljárás során 108-an bizonyultak alkalmatlannak hivatásos szolgálatra, 63-an rokkanttá minősítették. A FÜV-bizottság munkájában fennakadást okozott az OOSZI-bizottság hirtelen feloszlata. Emiatt több dolgozó FÜV-eljárása elhúzódtott, néhány esetben a betegszabadság ideje meghaladta a törvényben engedélyezett 1 évet.

A fogvatartottak egészségügyi állapota a magas színvonalú egészségügyi ellátás ellenére tovább romlott. A legtöbben idegrendszeri-érzékszervi betegség miatt fordultak orvoshoz. A járóbeteg-forgalom 10%-kal nőtt (99 231), a fekvőbetegek száma valamelyest csökkent (3275). Közel duplájára emelkedett az önkárosító események száma, az előző évhez képest 77%-kal többen vallották magukat kábítószer-fogyasztónak. Saját egészségügyi intézményben közel 6 ezer fogvatartottat gyógyítottunk, civil intézménybe közel 7 ezer főt kellett kihelyeznünk.

A bv. intézetek orvosi rendelői a foglalkoztatás-egészségügyi és fogászati szolgáltatás végzéséhez szükséges működési engedélyekkel rendelkeznek. Megkezdtük az alapellátásra vonatkozó engedélyek beszerzésének előkészítését. Erőfeszítéseink eredménye az is, hogy a foglalkoztatás-egészségügyi szolgáltatás büntetés-végrehajtásnál már működik, annak ellenére, hogy a szolgálat létrehozásáról rendelkező IM-rendelet még kiadás előtt áll.

Az intézetek közegészségügyi-járványügyi helyzetében alapvető változás nincs. Fertőző betegség halmozódása, járvány, ételmérgezés nem fordult elő. Néhány új létesítmény üzembe helyezése általánosságban javított ugyan a közegészségügyi viszonyokon, több intézetben azonban közegészségügyi

szempontból elfogadhatatlanok a körülmények.

Informatika

E területen tavaly intenzív fejlesztési tevékenység folyt. A munka eredményeként több szakterületen sikerült kialakítani azokat a korszerű technikai feltételeket, melyek az adatszolgáltatások eddig soha nem látott gyorsulását, az információk rendelkezésre állását és az ezzel kapcsolatos költségek jelentős csökkenését eredményezhetik.

A műholdas kommunikációs rendszer 1998-ban is megbízhatóan szolgálta az informatikai rendszerek közötti elektronikus adatszert. Három telephelyes intézetben – az online kommunikációs kapcsolat kialakításával – sikerült felszámolnunk az osztott feldolgozásból adódó gyakori működési zavarokat. Lépéseket tettünk a még fennmaradó egy intézet ilyen irányú korszerűsítésére is. Jelentős eredmény az is, hogy az év végére a bv. intézményeket is bekapcsoltuk a műholdas kommunikációs rendszerbe, ezáltal az elektronikus adatszere feltételei a testület minden szervezeti egységében homogén módon biztosítottá váltak.

Terven felül – a GIR fejlesztésére elkülönített központi források átcsoportosításával – valamennyi bv. intézetnél és intézménynél biztosítottuk az általános célú irodai szoftverek jogtisza használatának minimumfeltételeit, az elavult PC-k jelentős részét lecseréltük, és megkezdtük a 2000. év dátumkezelési problémájának feloldására irányuló technikai előkészületeket.

Az alkalmazói rendszerek fejlesztése keretében a fogvatartotti alrendszer programjait folyamatosan hozzáigazítottuk a jogszabályi környezet változásaihoz, egyidejűleg olyan új megoldásokat építettünk a rendszer-

be, melyek az adattartalom helyességének folyamatos és automatizált ellenőrzését támogatják. Folytattuk az egészségügyi alapellátást támogató modulok – mintegy 1,5 évig szünetelő – kidolgozását, az év végére létrejöttek a kísérleti alkalmazás feltételei. Az érintett állomány felkészítése megtörtént, a rendszerkísérlet már megkezdődött. Az év folyamán befejeződött a humánpolitikai alrendszer fejlesztése, valamint elkészült az energetikai információs rendszer megvalósításának rendszerterve is. A gazdasági informatikai rendszerre meghívásos közbeszerzési eljárást folytattunk le, amely sajnálatos módon eredménytelenül zárult. A beérkezett pályázatok alapján világhosszú vált, hogy a kiírásban megcélzott – a szervezet egészét átfogó, hosszú távra megoldást ígérő, a legkorszerűbb informatikai támogatást nyújtó – rendszer önálló kialakításához a büntetés-végrehajtás a szükséges forrásokkal nem rendelkezik, ezért egyszerűsített követelményekkel (elsősorban a vezetési folyamatokra koncentráltan) az eljárást meg kell ismételni.

A büntetés-végrehajtást terhelő – külső szervezetet érintő – adatszolgáltatási kötelezettségnek maradéktalanul eleget tettünk. Sikerként együttműködési megállapodást kötünk az Országos Egészségbiztosítási Pénztárral is. Sajnálatos azonban, hogy a megállapodás érvényesítése gyakran nehézségekbe ütközik. Partneri kapcsolataink között új elem a Neumann János Számítógéptudományi Társasággal folytatott együttműködés, amely a személyi állomány és a fogvatartottak számítógép-használói képzésére irányul.

Gazdasági társaságok

A gazdasági társaságok – előreláthatóan – 2 társaság kivételével nyereségesen zár-

ják az évet. Az éves árbevétel nagy valószínűséggel meghaladja a 8 milliárd forintot, melyből az ipari társaságok 5 milliárd forintot, a mezőgazdasági profilú társaságok 3 milliárd forintot könyvelhetnek el. A várható nyereség kb. 300 millió forint lesz.

Az ipari jellegű gazdasági társaságoknál a veszteséges gazdálkodás megszüntetése érdekében az alapító képviselője szerződést kötött a CITIFUNC Kft.-vel, és ennek eredményeként az előző években veszteségesen gazdálkodó (NOSTRA, Sopronkőhida, Alföldi Bútorgyár) társaságok eredményes évet zárnak. Annak ellenére, hogy az évközi problémákat látva reorganizációs folyamat indult, a Kalocsai Konfekcióipari és az Ábránd Kft. vélhetően veszteséggel zárja az évet. Változatlanul jó eredménnyel gazdálkodott a váci, balassagyarmati és tököli társaság, annak ellenére, hogy a keleti piacok elvesztése miatt a piaci lehetőségek az utóbbi időben nekik sem kedveztek.

A mezőgazdasági társaságok likviditása stabil volt, de a gazdálkodás sajátosságai hitel felvételét kényszerítik ki. A nyári munkák szezonálisából adódóan a munkáltatási létszámok jelentősen nőttek, de az átlagmunkadíjakat nem tudták az előírt mértékben emelni, mivel azokat a teljesítmények határozzák meg. Mindhárom mezőgazdasági jellegű társaság eredményesen zárta az évet, nyereségük a tervezett szintet jelentősen meghaladja.

Nemzetközi találkozók

Bár a takarékosági intézkedés hatására terveinkhez képest kevesebb, összesen 159 munkatársunk 16 országba való kiutazására és 14 országból 54 vendég fogadásá-

ra nyílt lehetőségünk, az elmúlt év során nemzetközi kapcsolataink döntő többségét megőriztük, sőt, az eddigi kapcsolatokat valamelyest bővítettük. Először utazott magyar delegáció Japánba és Máltára, új kapcsolatfelvételnek tekintjük a mongol országos parancsnok hazánkban tett látogatását. Együttműködésünk Bajorországgal, Svájjal, Hollandiával, Ausztriával és Finnországgal töretlen, a hosszabb idejű működő szlovák, lengyel és román szerződésben rögzített kétoldalú együttműködés azonban csak részben valósult meg.

Súlyt helyeztünk a nemzetközi tudományos és társadalmi szervezetek munkánk megismerésével kapcsolatos egyre növekvő igényének kielégítésére. Részt vettünk az Amerikai Börtönügyi Társaság (ACA), az Európai Igazságügyi Pszichológiai Társaság (EAPL) és az Európai Börtönnevelési Társaság (EPEA) konferenciáján, valamint az Európa Tanács által rendezett összes szemináriumon és konferencián. Magyarország – Európában harmadmagával – alapító tagja lett a Nemzetközi Börtönügyi Társaságnak (IPCA), amely kanadai kezdeményezésre jött létre.

A magyar büntetés-végrehajtás az elmúlt év során két konferenciát szervezett, további egynek társszervezője volt. A június 17–21. között megrendezett *Új utak a börtönépítészetben – A biztonsági rendszer* című konferencián 22 ország képviselőiben 110-en vettek részt. A rendezvény egyben kiállítás is volt, ahol a részt vevő külföldi cégek bemutatták biztonságtechnikai termékeiket. November 7–11. között az Európa Tanáccsal és a Nemzetközi Börtön-tudományok Központjával közösen rendeztük meg az *Új utak a személyi állomány kiképzésében Közép- és Kelet-Európában* című konferenciát, melyre 31 országból 110 vendég érkezett.

Megítélésünket és elismertségünket tükrözi, hogy az angol büntetés- végrehajtással együtt társszervezői lehettünk a holland testvérszervezet által október 4–7. között szervezett – az Európa Tanács által támogatott – konferenciának, melynek témája az Együttműködés a nyugati és a keleti országok között volt. A megtisztelő feladat sikeres végrehajtására utal, hogy a holland börtönigazgatók kezdeményezésére 1999-től Hollandiával is kölcsönös együttműködést alakíthatunk ki.

Sajtókapcsolatok

Az elmúlt esztendőben a korábbi évekhez képest érzékelhetően növekedett a tömegtájékoztatási eszközök érdeklődése a büntetés-végrehajtás munkája, tevékenysége iránt. 744 sajtókérélemet bíráltunk el, 39%-kal többet, mint egy évvel korábban. Úgy tűnik, a média képviselői fokozatosan tudomásul veszik, az esetek túlnyomó többségében el is fogadják az irányelveket, melyeket az engedélyezések során már több éve alkalmazunk. A szakmailag alapvetően korrekt kapcsolat mellett azonban még mindig előfordul szenzációhajhász megközelítés. Ennek ellenére az elektronikus és az írott sajtóval együttműködésünk többnyire jó és kiegyensúlyozott.

Tájékoztatási kötelezettségünk teljesítését – a tevékenységről szóló kiadványaink megküldésén túl – sajtótájékoztatók, sajtóbeszélgetések rendszeres szervezésével segítettük elő. Ilyen jellegű fórumra megfelelő érdeklődés közepette az elmúlt évben hat alkalommal került sor. Munkánk bemutatását szolgálta az is, hogy az MTI-tükörben 10 alkalommal kezdeményeztük büntetés-végrehajtással kapcsolatos aktuális hír megjelentetését.

Idei feladatok

– A büntetés-végrehajtás törvényes, folyamatos és biztonságos működésének fenntartása.

– A Venyige utcai kiemelt beruházás folytatása.

– Felkészülés és a szükséges előzetes intézkedések meghozatala a büntető jogszabályok és a Be. várható változásaira.

– A bv. gazdálkodásáról készült szakértői rendszertanulmányok feldolgozása, a szükséges intézkedések megtétele.

– A fogvatartottak rehabilitációs szakmai-módszertani standardjainak kidolgozása, különös tekintettel az öngyilkosságra és a drogmegelőzési programra.

– Meg kell kezdeni a szexuális, illetőleg a közlekedési bűncselekményért elítéltek rehabilitációs programjának kidolgozását.

– Folytatni kell a normák kidolgozásával kapcsolatos munkát.

– Ki kell adni a büntetés-végrehajtás biztonsági stratégiáját, meg kell kezdeni az időarányos végrehajtást.

– A sikeres szökések számában jelentkező növekedés megállítására az intézetek vezetőinek hatásos intézkedéseket kell tenniük.

– Bővíteni kell a szakmai tevékenységet segítő társadalmi, önkéntes, karitatív szervezetekkel, valamint magánszemélyekkel kialakított együttműködést, fokozni a külső erőforrások bevonását.

– A vezetőknek minden lehetséges eszközzel – vezetői attitűd, következetesség, kiegyensúlyozott munkahelyi légkör, felelősségérzet – törekedni kell a munkahely megtartó erejének növelésére.

– Tovább kell folytatni a takarékos gazdálkodást, növelni kell a büntetés-végrehajtás saját bevételeit.

Tari Ferenc